

AYAAN HIRSI ALI

KETTERS

PLEIDOOI VOOR EEN HERVORMING VAN DE ISLAM

Uitgeverij Augustus
Amsterdam • Antwerpen

www.augustus.nl

HOOFDSTUK 4

ZIJ DIE DE DOOD LIEFHEBBEN

DE FATALE GERICHTHEID VAN DE ISLAM OP HET HIERNAMAALS

Op 4 oktober 2014 hield de FBI op de luchthaven O'Hare bij Chicago drie in Amerika geboren jongeren aan. Twee broers van negentien en zestien, en hun zeventienjarige zus waren op weg naar Turkije, waar ze de grens naar Syrië wilden oversteken en zich bij de Islamitische Staat wilden aansluiten. De drie lieten brieven achter voor hun ouders, vrome moslims die vanuit India naar de Verenigde Staten waren geïmmigreerd. De oudste jongen, Mohammed Hamzah Khan, verklaarde dat 'moslims al te lang zijn vertrap', waarna hij eraan toevoegde dat de Verenigde Staten 'openlijk tegen de islam en moslims' zijn en dat hij 'niet wilde dat zijn nakomelingen in zo'n smerige omgeving zouden opgroeien'.¹

Maar zijn zus gooide het over een andere boeg: 'De dood is onvermijdelijk en die keren dat we hebben genoten doen er niet toe als we op ons sterfbed liggen. De dood is een afspraak, en we kunnen niet treuzelen of uitstellen. Waar het om gaat, is wat we gedaan hebben om ons op onze dood voor te bereiden.' Het was wel zeer ironisch dat het meisje dat in zulke plechtige woorden de dood voorrang toekende boven het leven, van plan was arts te worden.

Net als haar broers had ze vrijwel haar hele opleiding aan een particuliere islamitische school gevolgd. Daar had ze blijgegeven van grote vaardigheid met de Koran, en was ze 'hafiz' geworden, wat wil zeggen dat ze de hele tekst in het Arabisch van buiten kende.

Om kort te gaan, het besluit van deze broers en zus om zich bij is aan te sluiten was niet het gevolg van te weinig kennis over de islam, laat staan van onbekendheid met de heilige teksten. Noch kunnen we hun keus toeschrijven aan armoede, sociale achterstand of beperkte mogelijkheden. Het gezin woonde in een aangename woonwijk van Chicago, de kinderen gingen naar een particuliere school en ze hadden computers en mobiele tjes – hoewel de ouders in een klassiek voorbeeld van cocooning hun televisie hadden weggedaan toen hun oudste zoon acht werd, omdat ze de onschuld van hun kinderen wilden bewaren.

Het was een keuze die direct werd ondersteund door de huidige islamitische levensbeschouwing, met name de minachting die hierin bestaat voor veel van de centrale waarden van het Westen. Een leider van de plaatselijke islamitische gemeenschap, Omer Mozaffar, die docent theologie is aan de University of Chicago en de Loyola University Chicago, merkt op dat moslimouders hun "Amerikaanse" gelijken "verdorven" vinden.²

En dan gaat het niet alleen om onze shoppingmalls, restaurants, films en muziek. Het gaat om onze waarden, onze sociale structuur en onze manier van leven. Amerikanen worden opgevoed om te geloven in het leven, de vrijheid en het streven naar geluk. Moslims, zoals die drie jongeren uit Chicago, worden daarentegen opgevoed om de dood meer te vereren dan het leven – om meer waarde te hechten aan de belofte van het eeuwige leven dan aan het feitelijke leven hier op aarde. Hun voornaamste doel in dit leven is zich voor te bereiden op de

dood: 'waar het om gaat, is wat we gedaan hebben om ons op onze dood voor te bereiden'.³ De dood is het doel waar alles om draait, omdat hij leidt naar de beloning van het eeuwige leven.

Vandaag de dag geloven veel moslims dit met een hartstocht die voor gemoderniseerde westerlingen erg moeilijk te begrijpen is. Maar de leiders van IS en soortgelijke organisaties weten precies hoe ze die islamitische doodsverheerlijking kunnen gebruiken – zo goed dat drie Amerikaanse jongeren 2600 dollar uitgaven aan vliegtickets met als uiteindelijke doel hun eigen dood te bespoedigen.

LEVEN EN HIERNAMAALS

In de islamitische geest speelt het hiernamaals net zo'n grote rol als de klok in de westerse geest. In het Westen organiseren we ons leven aan de hand van het verstrijken van de tijd, onze plannen voor het volgende uur, de volgende dag of het volgende jaar. We plannen in relatie tot tijd en we gaan er doorgaans van uit dat we een lang leven zullen leiden. Ik heb zelfs westerlingen van boven de tachtig zelfvertrouwen horen praten alsof ze nog tientallen jaren voor de boeg hadden. De oude christelijke preoccupaties met sterfelijkheid – die zo levendig worden uitgedrukt in *Hamlet* van Shakespeare of in de poëzie van Donne – zijn afgenomen als gevolg van de stijgende levensverwachting, actuariële berekeningen en het heersende seculiere denken. In de islamitische geest daarentegen wordt niet de tikkende klok gehoord, maar de naderende dag des oordeels. Hebben we ons wel voldoende voorbereid op het leven dat na de dood komt?

Het probleem dat voor ons ligt heeft niet alleen maar te maken met beter onderwijs: de mensen die deze overtuiging koesteren zijn geen onwetende arbeiders maar hooggeschoolde en deskundige ingenieurs en artsen. Vanaf het begin van hun le-

ven leren ze zich te richten op de dood. Ook ik kreeg dit vanaf mijn vroegste jeugd bijgebracht.

Vanaf de tijd dat ik enig begrip had, werd me geleerd dat het leven in deze wereld kort en tijdelijk is. Tijdens mijn jeugd gingen talloze mensen dood: familieleden, buren en vreemden stierven als gevolg van ziekten, ondervoeding, geweld en onderdrukking. De dood lag ons voortdurend op de lippen. We raakten er zo aan gewend en hij maakte zo zeer deel van ons uit dat we niets konden zeggen zonder hem te noemen. Ik maakte nog niet de simpelste plannetjes met een vriendin zonder te zeggen: 'Tot morgen, als ik dan nog leef!' of: 'Als het Allah beleeft.' En die woorden waren terecht, omdat ik wist dat ik elk ogenblik kon sterven.

Ook werd me verteld dat het hele leven een proef is. Om die proef te doorstaan, moet je een reeks verplichtingen nakomen en afzien van alles wat verboden is, zodat je bij het laatste oordeel door Allah zult worden toegelaten in het paradijs, een feitelijke plek met water en dadelbomen vol vruchten. Als moslimkind leerde ik dus van meet af aan mijn daden, mijn gedachten, mijn creativiteit niet aan te wenden voor het hier en nu, maar voor het hiernamaals. De belangrijkste les die ik leerde was dat je werkelijke, eeuwige leven pas begint na je dood.

Ik geloofde dat allemaal stellig – tot ik in Nederland kwam. Hier had niemand het over de dood, laat staan over het leven na de dood. Onomwonden zeiden ze: 'Tot morgen!' En als ik dan antwoordde: 'Als ik dan nog leef!', keken ze me vragend aan en zeiden: 'Natuurlijk leef je dan nog. Waarom eigenlijk niet?'

MARTELAARSCHAP VERSUS OPOFFERING

Wat is de oorsprong van de islamitische cultus van martelaarschap? Na Mohammeds hidjra naar Medina moest hij het met

zijn legertjes opnemen tegen grotere, sterkere strijdmachten. Zowel in de Koran als in de Hadith wordt beschreven hoe Mohammeden zijn troepen die versloegen omdat ze Allahaan hun zijde hadden. Allah zegende hun oorlogen als jihad – heilige oorlog – en verklaarde dat de meest glorieuze moslimstrijders *shahid* waren: martelaar. Daarom verlangden de mannen op het slagveld niet alleen naar oorlog, ze verlangden er ook naar in de oorlog te sterven, want dat verhoogde hun status in het paradijs.

Het geloof dat dit leven vergankelijk is en dat het gaat om het leven daarna is een van de belangrijkste leerstellingen uit de Koran. Voor de gelovige die glorie zoekt in de dood zijn er talloze passages als deze: 'Wie dan gevrijwaard wordt van het Vuur en binnengevoerd in de Gaarde die zegepraalt. En niet is het nabije leven anders dan de bate der bedrieglijkheid.' (3:185) Op andere plaatsen in de Koran wordt nadruk gelegd op de vergankelijkheid van deze wereld. 'En gij ziet de bergen die gij meent dat onbeweeglijk zijn voortjrekken op de wijze der wolken door de werkzaamheid van God die alle ding volvoert.' (27:88) Alles op aarde is tijdelijk; alleen Allah is blijvend.

Martelaarschap is in de Koran zo belangrijk dat martelaars al hun zonden vergeven worden en dat ze automatisch opstijgen naar het hoogste van de zeven niveaus van het paradijs. In de *Princeton Encyclopedia of Islamic Political Thought* wordt dit idee in het lemma over martelaarschap nuchter weergegeven. Na dat de martelaren werden begraven, meestal in de kleding waarin ze gevochten hadden, 'waren de meeste rechtsgeleerden van mening dat er geen begrafenisgebeden meer voor het lichaam van de martelaar gezegd hoefden te worden, omdat werd aangenomen dat hem al zijn zonden waren vergeven en hij meteen naar de hemel zou opstijgen'.⁴

De Koran bevat een uiterst levendige beschrijving van het paradijs voor de gelovige, berouwvolle moslim, die veel preciezer

is dan christelijke beelden van de hemel of de nog vagere versies van een mogelijk hierna maals in het jodendom:

[...] zijn er twee Gaarden. [...] Vol van allerlei soorten. [...] Daarin zijn van alle ooft twee soorten [...] en de vruchten der Gaarden zijn nabij voor het plukken. [...] Er zijn daar gezellinnen die haar blik neerslaan die geen mensenkind voor hen noch een jinn-wezen heeft bezoedeld. [...] Zij zijn als robijnen en koralen. Is de vergelding van wél handelen soms iets anders dan wél handelen? (55:46-60)

En alsof dat nog niet gedetailleerd genoeg was, is er een Hadith die wordt verteld door de beroemde geleerde Al-Ghazali:

Deze plaatsen [in het paradijs] zijn gebouwd van smaragden en juwelen en in elk gebouw zijn er zeventig roodgekleurde vertrekken en in elk van die vertrekken zeventig groengekleurde kamers en in elk van die kamers een troon en boven die troon zeventig bedden in allerlei kleuren en op elk bed een meisje met mooie zwarte ogen. [...] Zeven meisjes in elke kamer. [...] Elke gelovige zal 's ochtends zoveel kracht hebben dat hij gemeenschap met hen kan hebben.⁵

Deze maagden 'slapen niet, worden niet zwanger, ze menstrueren niet, spugen niet, noch snuiten ze hun neus, en ze zijn nooit ziek'.⁶ Veelzeggend genoeg is er weinig voor vrouwen in deze koranische bespreking van het paradijs. Ook is het onduidelijk of het paradijs voor een vrouw hetzelfde is als voor een man, of hoe een paradijs voor vrouwen eruit ziet. Zelfs in de dood wordt aangenomen dat een vrouw minder is dan een man. Nouman Ali Khan, die door het Royal Islamic Strategic Studies Centre in het Jordaanse Amman als een van de vijfhonderd invloedrijkste moslims ter wereld wordt genoemd, is een zeer westers uit-

ziend (en zeer welbespraakt) geestelijke, die ook hoofd is van het Bayyinah Institute in Dallas. In een frisblauw overhemd legt hij op YouTube uit dat als je eenmaal bij Allah in het paradijs bent je echtgenote al haar vervelende eigenschappen kwijt is. 'Hou moed,' zegt hij, en hij maakt het grapje dat je als je haar voor het eerst tegenkomt zult zeggen: 'O, ben jij er ook? Ik dacht dat dit...' Pas in de *jenna*, in het paradijs, heeft je vrouw de eigenschappen die jij echt wil.

Voor christenen is de hemel simpelweg een plaats zonder lijden, een plaats van vrede. Het precieze karakter van die vrede wordt zelden nauwkeurig omschreven. Voor moslims daarentegen is het paradijs een doel, een bestemming, een plaats die sterk te verkiezen is boven de plaats waar we nu zijn. 'Beste wijze broeder,' zegt de Egyptische imam Sheikh Mohammed Hasan in een preek op internet, 'je leven begint bij de dood, net als het mijne.'⁷

Hoe wordt die prioriteit van het hiernamaals er bij moslims ingehamerd? Om te beginnen wordt het vijf keer per dag genoemd in het rituele gebed. Dan zijn er de voortdurende herinneringen. Het gaat om het leven hierna, niet om dit leven, krijg je te horen. Je behaagt God niet door naar je werk te gaan en je best te doen. Je behaagt God door meer te bidden, je best te doen om anderen te bekeren, te vasten tijdens de ramadan en de reis naar Mekka te maken. Je kunt verlost worden, je kunt redden wat je hebt verloren, niet door je in te zetten om je leven hier en nu te verbeteren, maar door religieuze bevelen te volgen die je toegang verschaffen tot het paradijs. En de spectaculairste manier om het paradijs binnen te gaan is als martelaar, door je te laten omhelzen door een vroege dood.

In alle generaties van ons geslacht die mijn grootmoeder me leerde terugtellen, zijn de islamitische opvattingen over het hiernamaals opmerkelijk constant gebleven. De dood in de heilige oorlog en het martelaarschap zijn nog altijd de mooiste

weg naar het paradijs. De Verlichting, de evolutieleer, Einstein: niets daarvan heeft de allesomvattende islamitische visie op het paradijs of de hel veranderd, noch de centrale plaats die ze innemen in de islamitische theologie.

OPOFFERING BUITEN DE ISLAMITISCHE WERELD

Natuurlijk kennen andere godsdiensten eveneens het denkbeeld van het hiernamaals. Ook het christendom heeft een traditie van martelaarverering. Het *Book of Martyrs* van John Foxe uit 1563 was een van de populairste uitgaven van de Engelse Reformatie. Maar er zijn grote verschillen in de manier waarop de beide begrippen tegenwoordig in de andere monotheïstische godsdiensten worden opgevat.

Van de drie grote godsdiensten is het jodendom het minst gedetailleerd over het hiernamaals. In de vroege bijbelse geschriften staat eigenlijk heel weinig over het hiernamaals. Als in de Thora iemand een zonde begaat, straft God de overtreder of zijn nakomelingen in dit leven. Een gewelddadige dood wordt in het jodendom niet gezien als iets wat iemand dichter bij God kan brengen, anders dan in het christendom of de islam. In sommige richtingen van het jodendom is in de loop der tijd weliswaar een duidelijker beeld van een hiernamaals ontwikkeld, maar in de nasleep van de Holocaust zijn veel joden teruggekeerd tot de oorspronkelijke opvattingen van hun geloof en richten ze zich vooral op het aardse leven.

In het christendom staat het denkbeeld van de hemel daarentegen heel centraal. Het is de kern van Jezus' leer dat er leven na de dood is. Hij liet dat zelf zien met zijn verrijzenis na zijn dood aan het kruis. De toegang tot het koninkrijk Gods hing voor gelovigen niet af van status – volgens Jezus zouden de eenvoudigen vooraan komen: de armen, de onwetenden, de kinderen. Toelating was gebaseerd op zuiverheid van het hart, op het lief-

hebben van zijn naaste als zichzelf. Mensen die hoopten het koninkrijk binnen te komen – de 'vromen' – moesten zich op aarde tegenover elkaar gedragen alsof ze daar al waren. De vervolging van de vroege christenen leidde uiteraard tot een blijvende martelaarscultus, maar anders dan islamitische martelaren waren christelijke martelaren vrijwel altijd de ongewapende slachtoffers van wrede executies, waarbij enkele uitverkorenen juist vanwege hun verheven lijden heilig werden verklaard.

Anders dan de islam is het christendom nooit een statische godsdienst geweest. In veel middeleeuwse iconografie bestaat het heelal uit drie lagen: bovenaan de hemel, in het midden de aarde en daaronder de hel. Dat werd later aangevuld met het vagevuur, een soort wachtkamer waar degenen die hun zonden niet helemaal op aarde hadden goedge maakt, nog een loutering moesten ondergaan voordat ze tot de hemel werden toegelaten. Zoals we gezien hebben was de Reformatie aanvankelijk een opstand tegen de praktijk in de Katholieke Kerk om door betaling het vagevuur te kunnen omzeilen. Maar het was geen opstand tegen het denkbeeld van een hiernamaals. Integendeel, in de godsdienstoorlogen die tussen de jaren twintig van de zestiende tot de jaren veertig van de zeventiende eeuw woeden, herleefde de martelaarscultus van het vroege christendom. Toen katholieken en protestanten elkaar levend verbranden, werd de lijst van christelijke martelaren steeds langer. En hoe meer oorlogen christenen uitvochten – of dat nu tegen elkaar of tegen 'heidene' elders was – des te meer sloeg het ideaal van de martelaar-strijder aan. Nooit leken christendom en islam meer op elkaar dan in die regelmatig terugkerende militaire botsingen vanaf de kruistochten.

Vandaag de dag, in het tijdperk van ruimtereizen en diepe boringen in het aardoppervlak, is het moeilijk geworden letterlijk het beeld van een echte hemel boven en een hel beneden staan-

de te houden. Door de wetenschappelijke en medische vooruitgang is de christelijke opvatting over het hiernamaals radicaal veranderd en voor veel gelovigen een metafoor geworden. Natuurlijk zijn er nog veel christenen die de Bijbel beschouwen als een feitelijk verslag van de geschiedenis van de wereld vanaf de schepping tot de herrijzenis. Maar er zijn er op zijn minst net zo veel voor wie het grotendeels een allegorisch werk is, waarvan de geestelijke betekenis uitstijgt boven de daden, wonderen en dergelijke die erin zouden zijn vastgelegd.⁸ Er zijn serieuze en achtenswaardige mensen aan beide kanten. Ze zijn het niet met elkaar eens, maar hun onenigheid heeft het christendom niet te gronde gericht. En geen van beide kanten blaast de andere hierom op. Rabbijnen, dominees en priesters staan niet week in week uit voor hun toehoorders te preken over de wereld hierna, hen oproepend om naar het martelaarschap te streven als de snelste route naar de hemel. Christenen die hun dierbaren hebben verloren vinden nog steeds troost in de gedachte dat ze in het hiernamaals met hen zullen worden verenigd, maar geen enkele priester zou zijn kudde vandaag de dag aansporen zichzelf en anderen actief te doden teneinde daarna beloond te worden. Moord en zelfmoord zijn verboden en worden niet aangemoedigd.

De meeste joden en christenen deinzen tegenwoordig zelfs terug voor het denkbeeld van menselijke offers. De meeste moderne gelovigen voelen zich bijvoorbeeld totaal niet op hun gemak bij het verhaal van Abraham die zijn zoon Isaak wil offeren om God tevreden te stellen. Wat in de joods-christelijke wereld wel is blijven bestaan is het idee van zelfopoffering als nobele daad bedoeld om de levens van anderen te behouden. In de Verenigde Staten verwachten we dat de mannen en vrouwen van onze strijdkrachten bereid zijn te sterven om hun medeburgers te beschermen. De Amerikaanse president en het Congres reiken de Medal of Honor uit aan militairen die zich

heldhaftig hebben gedragen om anderen te redden.

Als je wilt begrijpen over wat voor onoverbrugbaar verschil ik het heb, hoef je alleen maar twee groepen te vergelijken: de daders van de aanslagen van 9/11, die met hun gekaapte vliegtuigen het World Trade Center binnenvlogen, en de New Yorkse brandweerlieden, die de trappen van de brandende Twin Towers oprenden, vastbesloten om te redden wie ze konden, ongeacht het gevaar voor hun eigen leven. De islam leert dat niets zo eervol is dan een ongelovige van het leven te beroven – en nóg beter is het als die moorddadige handeling ook jezelf het leven kost.

MARTELAARSCHAPEN MOORD

Zoals we hebben gezien heeft de islam niet als enige een traditie van martelaarschap. Wat de islam uniek maakt, is de traditie van moorddadig martelaarschap, waarbij de martelaar om religieuze redenen tegelijk zichzelf en anderen doodt.

De eerste moderne 'martelaarsoperatie' van een moslim werd uitgevoerd op medemoslims.⁹ Het gebeurde in november 1980, in het begin van de Iraans-Iraakse oorlog, door een dertienjarige Iraanse jongen die explosieven op zijn borst vastmaakte en zich onder een Iraakse tank opblies. De Iraanse ayatollah Khomeini noemde de jongen meteen een nationale held en een inspiratiebron voor andere vrijwilligers die zichzelf wilden opofferen. En in de tussentijd zijn er duizenden van zulke martelaars opgestaan. Zelfmoordaanslagen horen nog steeds tot de meest voorkomende manieren waarop sjjiitische en soennitische moslims elkaar doden.

Een andere vroege zelfmoordoperatie was de bomaanslag in 1983 op de kazerne van het US Marine Corps in Libanon, waarbij 241 Amerikaanse militairen omkwamen. De aanval, die werd uitgevoerd door de toen nog onbekende groep Islamitische Ji-

had, schokte het Amerikaanse publiek zo dat president Reagan onmiddellijk de terugtrekking van Amerikaanse troepen beval, waarmee hij de jihadisten een prestigieuze overwinning bezorgde en de effectiviteit van hun tactiek bevestigde. Sindsdien hebben militante Palestijnen regelmatig zelfmoordaanslagen op Israëliëische doelen gepleegd. Na de Amerikaanse invasie in Irak werden zelfmoordaanslagen een terugkerend kenmerk van een opstand die al snel het karakter kreeg van een burgeroorlog tussen soennieten en sjjieten. Tegenwoordig zijn zelfmoordaanslagen een alledaags verschijnsel door de hele moslimwereld, van Afghanistan en Pakistan tot Nigeria.

De psychologie van zelfmoordaanslagen is complex. Moslimgeestelijken putten zich uit om het woord 'zelfmoord' te vermijden en hebben het liever over 'martelaarschap'. Zelfmoord, zo leggen ze uit, is voor degenen zonder hoop. Martelaars hebben een geslaagd leven, maar offeren hun leven voor het hogere goed. Die doodzaaiers worden ook erkend en geëerd. Binnen de Palestijnse gebieden worden straten en pleinen naar hen vernoemd. Moeders van plegers van zelfmoordaanslagen praten alsof hun zonen zijn weggegaan om te trouwen. Dit is niet een vreemd, onverklaarbaar gebrek aan ouderliefde, zoals sommige westerlingen misschien geloven. Het maakt deel uit van een andere ideologie. In die ideologie is de dood – om de zeventienjarige potentiële martelaar uit Chicago aan te halen – 'een afspraak' die je moet nakomen.¹⁰

Het uiteindelijke doel van de martelaars mag dan misschien het paradijs zijn, jarenlang waren er ook belangrijke financiële prikkels voor plegers van zelfmoordaanslagen. De Iraakse dictator Saddam Hussein schonk de families van Palestijnse aanslagplegers openlijk tot wel 25 000 dollar voor aanslagen op Israëli's. Medewerkers van het Arabisch Bevrijdingsfront gingen de cheques persoonlijk afgeven, met de complimenten van Bagdad.¹¹ Bovendien stuurden fondsen uit Saudi-Arabië en

Qatar geld naar de families van Palestijnen die bij operaties tegen Israël omkwamen.

Toch is de cultus van moordzuchtig martelaarschap niet zilver in materiële termen te verklaren. De ouders van de aanvallers op 9/11 werden niet rijker door de bloedige daad van hun zonen. In maar heel weinig samenlevingen is het werkelijk economisch zinvol dat een jong iemand – in wie een gezin op zijn minst een hele jeugd lang voedsel, kleding en huisvesting geïnvesteerd heeft – zichzelf vernietigt.

Na 9/11 – de spectaculairste martelaarsoperatie die ooit werd uitgevoerd – hadden Amerikaanse commentatoren het erover of de terroristen die met de gekaapte vliegtuigen het World Trade Center invlogen 'lafaards' waren omdat ze een burgerdoel aanvielen. Elders prezen anti-Amerikanen van allerlei kleur de terroristen als helden. Feitelijk waren ze laf noch heldhaftig – het waren religieuze fanaten die handelden vanuit het waanidee dat ze niet zouden lijden toen de vliegtuigen tegen de torens botsten, maar direct naar het paradijs zouden gaan. Het woord 'laf' geldt niet voor iemand die niet bang is voor de dood maar ernaar verlangt als een snelticket voor het paradijs. De gebruikelijke westerse termen zijn hier niet van toepassing.

MODERN MARTELAARSCAP

Tegenwoordig klinkt de oproep tot het martelaarschap niet alleen in moskeën, maar ook in scholen en in de elektronische media, van de televisie tot YouTube. De subtiele redeneertrant ervan wordt in het Westen niet goed begrepen. In een interview in mei 2014 op Al-Aqsa tv erkende dr. Subhi Al-Yazji van de Islamitische Universiteit in Gaza dat 'de islamitische visie op offering vele van onze jongeren motiveert om martelaarsoperaties uit te voeren'. Maar hij ging als volgt verder:

Anders dan hoe ze worden voorgesteld door het Westen en enige bevooroordeelde mediakanalen, die beweren dat het gaat om jongeren van achttien tot twintig jaar die zijn gehersenspoeld, waren de meeste mensen die hun leven offerden voor Allah ingenieurs en hadden ze kantoorbanen. Het waren allemaal volwassen en rationele mensen. Sommigen beweren dat ze het voor het geld hebben gedaan. [Maar] neem iemand als broeder Sa'd, die ingenieur was, op kantoor werkte, een auto had en getrouwd was – waarom koos hij voor de jihad? Hij geloofde dat het islamitisch geloof ons vraagt offers te brengen.¹²

Ismail Radwan, hoogleraar aan de Islamitische Universiteit en woordvoerder voor Hamas in Gaza, legt uit welke beloningen die de dood omarmen wacht. 'Als de shahid [de martelaar voor Allah] de Heer ontmoet, worden hem vanaf de eerste stroom bloed al zijn zonden vergeven en wordt hij vrijgesteld van de kwellingen van het graf. Hij ziet zijn plaats in het paradijs. Hij wordt beschermd tegen de grote schok en trouwt tweedjijs. Hij wordt donkerogige [maagden]. Hij is de hemelse pleitbezorger voor zeventig mensen van zijn familie. Op zijn hoofd wordt een erekroon geplaatst, waarvan één steen meer waard is dan alles op deze wereld.'¹³

Onder meer omdat de Palestijnen de veelvuldigste voorstanders en uitvoerders van zelfmoordaanslagen zijn, hebben zij de uitvoerigste en meest gedetailleerde rationalisaties van het martelaarschap ontwikkeld. Voor velen van hen is het hierna maals geen theoretisch, abstract begrip, het is buitengewoon reëel.¹⁴ Bijvoorbeeld voor de jongen die voordat hij in juni 2001 een zelfmoordaanslag op een disco in Tel Aviv pleegde in zijn laatste wil schreef: 'Ik zal mijn lichaam veranderen in bommen om de zonen van Sion te verjagen, hen op te blazen en hun resten te verbranden. [...] Roep je vreugde uit, o moeder! Deel zoe-

tigheid uit, ovader en broers! In het paradijs wacht uw zoon een huwelijk met de zwartogige [maagden].¹⁵

Als moeder van een zoon van drie kan ik me niets ondraaglijkers voorstellen dan zijn dood. Daarom heb ik vreselijk hard geprobeerd de psyche te begrijpen van Mariam Farhat, de Palestijnse 'moeder van martelaars', ook wel bekend als Umm Nidal, die drie van haar zonen nadrukkelijk aanmoedigde aanvallen op Israël uit te voeren, waarbij ze het leven lieten. 'Het is waar dat niets zo waardevol is als kinderen,' zei ze, voordat een van haar zonen omkwam bij een zelfmoordaanval die ze zelf had gepland, 'maar omwille van Allah wordt alles wat waardeloos is van weinig waarde.'¹⁶ Haar zoon Muhammad Farhat voerde met vuurwapens en granaten een aanval uit op een school van Israëliëse kolonisten, waarbij vijf leerlingen werden gedood en er drieëntwintig gewond raakten, waarna hij zichzelf ombracht. Waarom praatte ze dit goed? 'Omdat ik houd van mijn zoon,' antwoordde ze, 'en ik het beste voor hem wilde kiezen, en het beste is niet het leven in deze wereld.'

Voor ons is er een hiernamaals, het eeuwige geluk. Dus als ik van mijn zoon hou, kies ik het eeuwige geluk voor hem. Hoezeer mijn levende kinderen me ook eren, dat is niets vergeleken bij de eer die de martelaar me betoond heeft. Hij zal mijn voorspreker zijn op de dag der verrijzenis. Wat kan ik nog meer vragen? Als Allah het wil, belooft de Heer ons het paradijs, dat is het beste waar ik op kan hopen. De grootste eer die [mijn zoon] me bewees was zijn martelaarschap.¹⁷

De reactie van de Palestijnse academicus Sari Nusseibeh was dat de woorden van Umm Nidal hem 'herinnerden aan de uitspraak in de Hadith dat "het paradijs onder de voeten van moeders ligt"'.¹⁸

Zoals de organisatie Palestinian Media Watch uitlegt, is deze boodschap afkomstig 'uit alle delen van de samenleving, onder meer van religieuze leiders, nieuwsberichten op de tv, schoolboeken en zelfs muziekclips. In de pers worden de dood en begrafenissen van terroristen beschreven als hun "huwelijksplechtigheid". [...] In de langstlopende muziekclip op PA TV, oorspronkelijk uit 2000 en regelmatig uitgezonden in 2010, is een mannelijke martelaar te zien die in het islamitisch paradijs wordt verwelkomd door donkerogige vrouwen, allen gekleed in het wit.'¹⁸ Maar die moorddadige cultus van martelaarschap beperkt zich niet meer tot de Palestijnen. Niet alleen in Gaza worden kinderen op de kleuterschool verkleed als zelfmoordterroristen. In de hele moslimwereld krijgen kinderen een doodswens ingept. Op de Egyptische tv verheerlijkt de kinderprediker Abd al-Fattah Marwan 'de liefde voor het martelaarschap omwille van Allah'. Op Al-Jazeera reciteert een tienjarige Jemenitische jongen een gedicht dat hij zelf geschreven heeft, en belooft hij: 'Ik zal martelaar worden voor mijn land en mijn eer.'¹⁹

In Somalië rekruteren vaders hun kinderen, soms al op hun tiende, om zelfmoordacties uit te voeren en filmen ze hun 'martelaarsoperaties' net zo trots als een Amerikaanse vader die zijn zoon filmt bij het scoren van een doelpunt of het slaan van een homerun. Ook de leiders van Boko Haram voeden hun kinderen op tot martelaar.²⁰ Ten slotte en onvermijdelijk heeft de doodscultus ook Europese moslims bereikt. In 2014 twitterde een in Groot-Brittannië geboren vrouw die zichzelf Umm Layth noemt opgewonden over haar nieuwe leven als vrouw van een Syrische IS-strijder: 'Allahu akbar, het is niet te beschrijven hoe het voelt om bij de andere akhawat [zusters] te zitten, wachtend op nieuws over wier man de sjahada [in dit geval het martelaarschap] heeft verkregen.'²¹ Toen ze dit schreef, had Umm Layth meer dan tweeduizend volgers op Twitter.

Ook in Amerika heerst dit soort denkbeelden. Denk aan het populaire *Methodology of Dawah Illallah in American Perspective* van Shamim Siddiqi, een vooraanstaand commentator over islamitische kwesties, uitgegeven door The Forum for Islamic Work. Hierin wordt uitgelegd hoe moslims in de Verenigde Staten, en meer algemeen in het Westen, een islamitische staat kunnen stichten. Zowel de verkozen manieren om potentiële aanhangers te bereiken – via moskeën, conferenties, televisie- en radio-optredens – worden behandeld, als de beste strategie- en daarvoor. Maar vanaf de eerste bladzijde is het opvallendst aan het boek de van dood vervulde taal. Het is opgedragen aan 'hen die strijden en verlangen hun leven te geven voor de stichting van Gods Rijk op aarde', waarna de Koran wordt geciteerd: 'Onder de gelovigen zijn mannen die datgene gestand hebben gedaan waartoe zij zich verbonden hebben jegens God en onder hen zijn er die hun gelofte vervuld hebben en onder hen zijn er die kalm afwachten en daarin geen verandering brengen.' (33:23) Hier wijst Siddiqi erop dat de ideale moslim alles moet opofferen omwille van de islamitische beweging en 'pas in het leven hierna een beloning van Allah kan verwachten'. De volmaakte moslim 'leeft en sterft liever voor [het hiernamaals]. Daarvoor geeft hij graag zijn leven [...]'.²² Helaas is dit niet louter retoriek.

FATALISME IN DEZE WERELD

Ik hoor de verzuchtingen al: o, maar je haalt alleen extremen aan, de overgrote meerderheid van moslims stuurt hun kinderen niet de dood in. Nee, natuurlijk niet. Maar deze fixatie op het hiernamaals heeft ook andere – subtielere maar eveneens schadelijke – gevolgen.

Volgens de islamitische opvatting heeft alles wat we met onze ogen zien betrekkelijk weinig te betekenen, omdat deze

wereld louter een doorgangstation is. Martelaarschap is weliswaar een extreme reactie, maar niet de enige reactie op deze wereldopvatting. De vraag is: waarom zouden we moeite doen, als ons vizier toch niet is gericht op dit leven maar op dat daarna? Ik ben van mening dat de fixatie van de islam op het hiernamaals nadelig kan zijn voor de intellectuele en morele prikkels die essentieel zijn om het in de moderne wereld te 'maken'.

In de tijd dat ik tolk was voor andere Somaliërs die in Nederland waren aangekomen, zag ik diverse vormen van dit verschijnsel. Een simpele vorm was de cultuurclash wanneer moslimimmigranten en autochtone Nederlanders dicht bij elkaar woonden. In flatgebouwen zorgden Nederlanders er doorgaans zorgvuldig voor de gemeenschappelijke ruimten schoon te houden. Maar de immigranten gooiden er papertjes, lege blikjes en sigarettenpeuken, of spuugden er het restant van hun qatruim uit. De Nederlandse bewoners werden daar boos over, net zoals ze zich ergerden aan de groepen kinderen die dag en nacht wild en zonder toezicht rondrenden. Er waren vaak veel kinderen in een gezin. (Als een man wel vier vrouwen kan trouwen en met ieder van hen meer kinderen krijgt, loopt het aantal snel op.) De gesluisde moeders haalden hun schouders op als de Nederlanders hun hoofd schudden en zeiden dat het 'Gods wil' was. Zwerfvuil was 'Gods wil', in het donker rondrennende kinderen waren 'Gods wil'. Zo heeft Allah het geweld, het is er omdat Allah het wil. En als Allah het heeft gewild, zal Allah er ook wel voor zorgen. Het is een niet te doorbreken cirkelredenering.

Er kruipt fatalisme in je kijk op de wereld als dit leven wordt gezien als tijdelijk en alleen het volgende ertoe doet. Waarom zou je afval oprapen, waarom zou je je kinderen tot de orde roepen als je voor geen van die daden wordt beloond? Het is niet het gedrag waardoor je je onderscheidt als goed moslim: het heeft niets te maken met bidden of bekeren.

Dit is mede een verklaring waarom moslims zo notoir ondervertegenwoordigd zijn in vernieuwende wetenschap en technologie. Natuurlijk hebben we uit de middeleeuwse Arabische wereld de getallen gekregen en de bewaarde klassieke kennis die anders misschien verloren zou zijn gegaan toen Rome onder de voet werd gelopen door barbaarse stammen. In de negende eeuw bouwden de moslimheersers van Córdoba in Spanje een bibliotheek die groot genoeg was voor 600 000 boeken. De stad had indertijd geplaveide straten, straatlantaarns en zo'n driehonderd badhuizen, op een moment dat Londen niet veel meer was dan een verzameling lemen hutten met stro op de grond, waar allerlei afval op straat werd gegooid en de straten niet verlicht werden.²³ Maar zoals Albert Hourani laat zien, vonden de westerse wetenschappelijke ontdekkingen vanaf de Renaissance 'geen weerklank' in de islamitische wereld. Copernicus, die in het begin van de zestiende eeuw vaststelde dat de aarde niet het middelpunt van het heelal was maar om de zon draaide, verscheen pas eind zeventiende eeuw, en toen nog heel summier, in Ottomaanse geschriften.²⁴ Er was geen islamitische industriële revolutie. Tegenwoordig is er geen islamitisch equivalent van Silicon Valley. Het is gewoon niet overtuigend om die stagnatie toe te schrijven aan het westers imperialisme, tenslotte had de islamitische wereld ook zijn rijken, het Mogolrijk, het Ottomaanse Rijk en het Safawidische Rijk. Hoewel het niet bon ton is om het te zeggen, is het fatalisme van de islam een meer plausibele verklaring voor het onvermogen van de moslimwereld tot vernieuwing.

Veelzeggend genoeg heeft het woord voor vernieuwing in islamitische teksten, *bid'a*, betrekking op praktijken die niet in de Koran of de soenna worden genoemd. Er is een Hadith die in vertaling luidt dat elke nieuwigheid een vernieuwing is en dat elke vernieuwing je over een weg van misleiding naar de hel voert. In andere wordt gewaarschuwd dat algemene vernieu-

wingen zaken zijn die door joodse en christelijke invloeden worden verspreid, en door allen die door verblinde en gevaarlijke hartstochten worden beheerst. Vernieuwers dienen geïsoleerd en lichamelijk gestraft te worden en hun ideeën moeten door de oelama's worden veroordeeld.²⁵ Door precies die mentaliteit werd in het Istanbul van de zestiende eeuw het sterrenkundig onderzoek om zeep gebracht en bereikte de drukpers pas meer dan twee eeuwen na zijn verspreiding door Europa ook het Ottomaanse Rijk.

Zakir Naik, een in India geboren en opgeleide arts die zich tot een uiterst populaire imam heeft ontpopt, betoogt dat islamitische landen weliswaar wetenschappelijke en technologische experts uit het Westen kunnen verwelkomen, maar dat wanneer het op godsdienst aankomt moslims de 'experts' zijn.²⁶ Daarom kunnen of mogen er in islamitische landen geen andere godsdiensten gepredikt worden, omdat die religies vals zijn. Als je beter naar deze redenering kijkt, geeft Naik het succes van het Westen in deze wereld impliciet toe. Zelfs hij moet erkennen dat islamitische landen niets anders te bieden hebben dan een vrijwel volledige deskundigheid op het gebied van de wereld ná deze wereld.

REDENEN OM TE LEVEN

Er moet een alternatief zijn. In sommige opzichten zijn de woorden van minister-president Golda Meir van Israël nu nog meer waar dan toen ze uitsprak: 'Er zal geen vrede zijn met de Arabieren totdat zij net zo veel van hun kinderen houden als dat ze ons haten.' Ik zou alleen het woord 'Arabieren' vervangen door 'Medina-moslims'. Want terwijl het verschijnsel van moorddadig martelaarschap ooit een specifiek kenmerk was van het Israëlijsch-Palestijns conflict, heeft het zich tegenwoordig over de hele moslimwereld verspreid. Die verheerlijking

van het hiernamaals als leerstelling van de islam moet dringend hervormd worden.

Begin herfst 2013 ondertekenden meer dan 120 moslimgeleerden uit de hele wereld een open brief aan de 'strijders en volgelingen' van de Islamitische Staat, waarin ze hen als 'onislamitisch' afkeurden.²⁷ In hun brief, oorspronkelijk geschreven in het klassiek Arabisch, stellen ze dat het in de islam verboden is gezanten, ambassadeurs en diplomaten te doden, evenals onschuldigen. Er staat zelfs in dat het in de islam is toegestaan loyaal te zijn aan je land. Maar het algemene begrip martelaarschap wordt niet ter discussie gesteld, noch wordt er twijfel uitgesproken over de nadruk op het hiernamaals. Zoals verwacht kon worden heeft die brief weinig invloed gehad. Ik betwijfel of er IS-strijders zijn die hierdoor de wapens hebben neergelegd, geen potentiële westerse jihadisten zijn erdoor overgehaald hun streven naar martelaarschap in Syrië maar op te geven.

We moeten nog veel verder gaan. Pas als de islam niet langer gefixeerd is op het hiernamaals, pas als hij ontiaan is van dat verleidelijke verhaal over het leven na de dood, pas als er actief wordt gekozen voor het leven op aarde en de dood niet meer hoger wordt gewaardeerd, kunnen moslims in *deze* wereld gaan leven.

Misschien kan de islam in dit opzicht iets leren van de protestante Reformatie. Zoals we hebben gezien had de socioloog Max Weber de theorie dat het protestantisme, hoewel nog steeds gericht op het hiernamaals, met de leer van 'predestinatie' op grond waarvan de 'vromen' zouden zijn uitgekozen om in het hiernamaals te worden gered, een constructievere omgang met de wereld aanmoedigde. Simpel gezegd stimuleerden bepaalde protestantse sekten vaak de ronduit kapitalistische deugden ijver, soberheid, hard werken en uitgestelde bevrediging. Door die protestantse ethiek ontstond volgens

Weber een uitgesproken en op verandering gerichte 'kapitalistische geest' in Noord-Amerika en het noorden van Europa.

Zou zo'n proces ook mogelijk zijn binnen de islamitische wereld? Zou er een vergelijkbare 'islamitische ethiek' mogelijk zijn - een ethiek die op den duur tot een grotere betrokkenheid bij deze wereld zou kunnen leiden? Misschien. De islam heeft ongetwijfeld zijn eigen handelstraditie. Mohammed zelf was karavaanhandelaar. Hele hoofdstukken van de sharia zijn gewijd aan zaken als contracten en handelsregels. En zoals Timur Kuran heeft laten zien, is de sharia niet openlijk gekant tegen economische vooruitgang; in het Ottomaanse Rijk werden handelsbevorderende wettelijke regels en instellingen tot stand gebracht. Alleen waren Europese rechtsstelsels gunstiger voor kapitaalvorming.²⁸

Er zijn verklaringen te over voor de betrekkelijke economische achterstand van veel moslimlanden, variërend van corrupt bestuur tot de 'vloek van de hulpbronnen' in de vorm van een overvloed aan olie. Maar ik hoor niet tot degenen die denken dat moslims gedoemd zijn tot economische mislukking. Integendeel, landen als Indonesië en Maleisië laten afdoende zien dat een kapitalistische ethiek kan samengaan met de islam. Iedereen die de tijd neemt om door een Noord-Afrikaanse soek te lopen zal zien hoe makkelijk het handelen moslims af gaat. Zoals Hernando de Soto heeft opgemerkt werd de aanzet tot de Arabische Lente gegeven door gefrustreerde ondernemers die tot zelfverbranding werden gedreven doordat ze geplunderd werden door corrupte dictaturen.

Als imams het eens zouden hebben over het creëren van een paradijs in *deze* wereld, in plaats van te preken dat het enige leven dat ertoe doet het leven na de dood is, zouden we misschien meer dynamiek gaan zien in economieën met een moslim-meerderheid. Wanneer het kapitalisme meer kansen krijgt om in islamitische samenlevingen te gedijen, zou dat misschien

welens de effectiefste manier kunnen zijn om de aspiraties van jonge moslims te richten op het leven op aarde, in plaats van op de belofte van een beloning na de dood. Die mogelijkheden zouden hun een reden geven om te leven, in plaats van een reden om te sterven. Pas als de islam kiest voor *dit leven*, kan de aanpassing aan de moderne wereld eindelijk beginnen.

HOOFDSTUK 5

GEKETEND DOOR DE SHARIA

HOE DE ONBUIGZAME RELIGIEUZE CODE VAN DE ISLAM MOSLIMS GEVANGENHOUDT IN DE ZEVENDE EEUW

In Sudan werd de zevenentwintigjarige Meriam Ibrahim, die op dat moment acht maanden zwanger was, veroordeeld tot honderd zweepslagen en de dood door ophanging omdat ze overspel had gepleegd en een afvallige was. Deze straf werd niet in 714 of 1414 uitgesproken. Hij werd in 2014 uitgesproken.

De misdaden van Meriam, en die van mij, zijn onder de sharia in wezen dezelfde. We zijn er allebei van beschuldigd dat we onze religie hebben afgezworen. Net als zij ben ik getrouwd met een ongelovige. Ik ben helemaal niet meer gelovig, terwijl Meriam had gekozen voor het geloof van haar moeder, een Ethiopische christen, en niet voor dat van haar vader, een Sudanese moslim, en met een christelijke man was getrouwd. Haar familie maakte dit wereldkundig; het was een daad van 'het goede bevelen en het kwade verbieden', een gebruik waar we in het volgende hoofdstuk op zullen terugkomen. De manier waarop ze na haar arrestatie werd behandeld, was bepaald in overeenstemming met de sharia. Een van Meriams broers had tegen CNN gezegd dat haar echtgenoot haar 'drankjes' had gegeven om haar tot het christendom te bekeren en dat 'zij